

Сторінка молодого вченого

УДК 338.43:663.12
© 2012

А.В. Кучер

*Харківський національний
аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва*

** Науковий керівник —
доктор економічних наук
О.В. Ульяновченко*

ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ВИРОБНИЦТВА ГРЕЧКИ*

*Висвітлено результати вивчення проблеми
інтенсифікації в контексті підвищення
прибутковості виробництва гречки.
Проаналізовано вплив собівартості та ціни
реалізації гречки на рівень її рентабельності.*

Актуальність проблеми. Підвищення прибутковості виробництва гречки зумовлено наявністю суперечностей між досягнутим (переважно низьким) рівнем рентабельності цього виду агробізнесу та значними потенційними можливостями щодо формування високоприбуткового її виробництва, про що свідчить досвід провідних агропідприємств. Прибутковість виробництва — центральна ланка економічного механізму інтенсифікації виробництва гречки, оскільки саме прибуток є основним джерелом розширеного відтворення й забезпечення сталого розвитку галузі на інноваційно-інвестиційній основі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему виробництва круп'яних культур в Україні з огляду на ситуацію, що склалася на зерновому ринку у 2010–2011 маркетинговому році і була пов'язана з дефіцитом гречки, досліджували у своїй праці В.І. Бойко та О.А. Козак [1]. Ринкові аспекти, а також проблеми інтенсифікації та концентрації виробництва гречки в контексті підвищення конкурентоспроможності агропідприємств знайшли відображення в публікаціях А.І. Камінської, А.В. Кучера, О.В. Ульяновченка [2–5].

Мета публікації — аналіз стану прибутковості виробництва гречки в агропідприємствах та з'ясування ролі собівартості й ціни у формуванні її рівня.

Результати досліджень. Встановлено, що формування прибутковості виробництва гречки слід розглядати як впровадження системи цілеспрямованих процесів для виникнення прибутку на стадії виробництва та реалізації продукції. Тому механізм управління прибутковістю виробництва гречки спрямований на одержан-

ня прибутку, його раціональний розподіл та ефективне використання для забезпечення розширеного відтворення галузі. Зазначені процеси дуже по-різному протікали на рівні окремих агропідприємств, про що свідчать невиправдано великі відмінності у сформованому рівні рентабельності виробництва гречки (табл. 1), який навіть у межах згрупованих даних у сільськогосподарських підприємствах України у 2010 р. коливався: від збиткового на рівні 40% до надзвичайно прибуткового — 370,8%. Лише у 276 підприємствах виробництво гречки було збитковим, що становить 19,3% від загальної кількості підприємств — виробників гречки України, водночас 37,6% агропідприємств досягли понад 100%-го рівня рентабельності цього виду агробізнесу.

Необхідно звернути увагу на рівень витрат у розрахунку на 1 га та їх вплив на урожайність гречки. У групі підприємств із найвищим рівнем рентабельності при витратах у розмірі 988 грн/га урожайність гречки в середньому становила 9,9 ц/га, при цьому в групі найзбитковіших підприємств за рівня витрат 1961 грн/га урожайність дорівнювала всього 4,2 ц/га. Таким чином, в останній групі витрати на 1 га майже в два рази були меншими за витрати, що сформувалися в першій групі, при цьому урожайність в останній групі в 2,4 рази перевищувала її рівень у першій. Це можна пояснити тим, що в господарствах найприбутковішої групи, очевидно, відбувається раціональна інтенсифікація виробничого процесу, що забезпечує вищу віддачу здійснених витрат.

Підвищення рівня рентабельності відбувалося при закономірному зниженні виробничої та повної собівартості 1 ц гречки, яка в гру-

1. Чинники формування відмінностей у рівні рентабельності (збитковості) виробництва гречки в агропідприємствах України, 2010 р.

Групи підприємств за рівнем рентабельності (збитковості) виробництва гречки, %	Кількість підприємств у групі	Рівень рентабельності (збитковості), %	Зібрана площа на одне підприємство, га	Вироблено гречки на одне підприємство, ц	Урожайність, ц/га	Частка гречки у виручці від реалізації зерна, %	Витрати на один гектар, грн	Виробнича собівартість, грн/ц	Повна собівартість, грн/ц	Ціна реалізації, грн/ц	Рівень товарності, %	Маса прибутку (збитку) на один гектар, грн
I до -20	150	-40,0	72	304	4,2	2,1	1961	466,90	569,32	341,53	112,3	-1075
II -19,9-0,0	126	-9,2	72	379	5,3	2,0	1943	366,60	401,34	364,44	111,4	-216
III 0,1-20	159	8,2	71	412	5,8	5,5	1926	332,07	339,78	367,73	115,5	186
IV 20,1-40	133	30,5	77	526	6,8	6,4	1969	289,56	312,34	407,75	103,5	673
V 40,1-60	110	51,3	84	556	6,6	7,7	1727	261,67	257,04	388,79	109,7	959
VI 60,1-80	116	71,4	109	637	5,8	10,7	1373	236,72	233,78	400,60	120,5	1176
VII 80,1-100	99	88,1	99	668	6,7	8,0	1651	246,42	228,03	428,92	101,7	1382
VIII 100,1-140	129	118,8	91	683	7,5	8,2	1421	189,47	185,47	405,85	97,3	1602
IX 140,1-180	106	158,5	101	963	9,5	6,9	1607	169,16	163,93	423,78	74,2	1836
X 180,1-250	128	211,8	84	857	10,2	10,3	1452	142,35	141,48	441,20	92,4	2840
XI понад 250	175	370,8	86	850	9,9	7,0	988	99,80	96,43	454,03	90,5	3188
У середньому	1431	72,0	85	614	7,2	6,0	1604	222,78	238,05	409,42	99,4	1232

Джерело: тут і нижче дослідження автора на основі форми № 50-с.-г.

2. Групування агропідприємств України за повною собівартістю 1 ц гречки, 2010 р.

Групи підприємств за повною собівартістю гречки, грн/ц	Кількість підприємств у групі	Повна собівартість, грн/ц	Зібрана площа на одне підприємство, га	Вироблено гречки на одне підприємство, ц	Урожайність, ц/га	Частка гречки у виручці від реалізації зерна, %	Витрати на один гектар, грн	Виробнича собівартість, грн/ц	Ціна реалізації, грн/ц	Рівень товарності, %	Рівень рентабельності (збитковості), %	Маса прибутку (збитку) на один гектар, грн
I до 100	147	80,08	70	629	9,0	5,0	926	102,89	401,59	101,3	401,5	2941
II 100,01-150	246	128,38	76	747	9,8	8,2	1332	135,92	397,72	95,4	209,8	2513
III 150,01-200	233	174,05	78	624	8,0	7,5	1369	171,13	398,06	93,7	128,7	1668
IV 200,01-250	201	224,89	112	782	7,0	8,4	1539	219,86	399,69	107,4	77,7	1309
V 250,01-300	152	271,68	77	527	6,8	8,2	1721	253,09	403,38	107,2	48,5	962
VI 300,01-350	136	321,24	88	563	6,4	2,8	1914	299,06	427,60	99,5	33,1	675
VII 350,01-450	151	390,85	90	536	6,0	9,0	1913	318,83	423,80	96,1	8,4	188
VIII понад 450	165	637,91	87	378	4,3	3,1	2198	511,16	476,26	95,5	-25,3	-674
У середньому	1431	238,05	85	614	7,2	6,0	1604	222,78	409,42	99,4	72,0	1232

пі найрентабельніших підприємств була відповідно в 4,7 раза та майже в 6 разів нижчою за її рівень у найзбитковіших підприємствах. У підприємствах з рівнем рентабельності понад 100% повна та виробнича собівартість була нижчою за 200 грн/ц, а ціна реалізації перевищувала 405 грн/ц, причому в останній групі вона була на 32,9% вища, ніж у групі найзбитковіших підприємств. Тому цілком логічно припустити, що рівень рентабельності більше корелює із собівартістю гречки, ніж з ціною її реалізації. Кореляційний аналіз засвідчив наявність тіснішого кореляційного зв'язку між собівартістю та рівнем рентабельності виробництва гречки за всією сукупністю підприємств, а особливо сильним цей зв'язок виявився в групі найприбутковіших підприємств, що підтверджується значенням парного коефіцієнта кореляції близько 0,7.

Найбільш вигідною для виробника є ситуація, коли органічно поєднуються низька собівартість з відносно високою ціною реалізації гречки, хоча на практиці такий варіант, очевидно, є малоімовірним, про що, зокрема, свідчить той факт, що в групі прибуткових підприємств коефіцієнт кореляції між собівартістю та ціною становив більше 0,4, а в окремих підгрупах суб'єктів господарювання він перевищував 0,9.

Результати дослідження (табл. 2) дали змогу виявити наявність значної диференціації повної собівартості 1 ц гречки в підприємствах України. Крім того, групування свідчить про те, що зі зростанням повної собівартості зроста-

ють і ціни реалізації, проте підвищення собівартості відбувається швидшими темпами, ніж збільшення цін. Так, якщо в I групі підприємств повна собівартість 1 ц гречки дорівнювала 80,08 грн, то в останній групі вона майже у 8 разів перевищувала рівень I, а ціни реалізації в останній групі порівняно з I були більшими лише в 1,2 раза, внаслідок чого зростання собівартості призвело до формування збитковості в останній групі на рівні 25,3% порівняно з рівнем рентабельності 401,5% у I групі підприємств.

У контексті обґрунтування необхідності підвищення результативності інтенсифікації виробництва гречки заслуговує на особливу увагу та обставина, що в цьому випадку зі зростанням виробничих витрат на 1 га спостерігалось зниження урожайності. Так, у I групі підприємств при витратах на 1 га 926 грн урожайність гречки становила 9 ц/га, при цьому в останній групі з витратами в розмірі 2198 грн/га урожайність знизилася до рівня 4,3 ц/га, тобто можна зробити висновок про те, що зростання величини виробничих витрат було економічно не виправданим, оскільки не сприяло підвищенню урожайності. По-різному також формувалося співвідношення між повною та виробничою собівартістю гречки: якщо в перших двох групах виробнича собівартість була вищою за повну, то в інших групах мала місце зворотна ситуація, причому спостерігалось закономірне зростання розриву між цими видами собівартості в міру нарощування величини повної собівартості гречки.

Висновки

Підвищення прибутковості виробництва гречки формувалося під впливом поступового зменшення її повної собівартості за одночасного зростання цін, хоча темпи зростання останніх були значно нижчими за масштаби зниження повної собівартості. Значні коливання в досягнутому рівні прибутковості виробництва гречки формувалися передусім під впливом внутрішньогосподарських чин-

ників, що підтверджується тісною кореляцією результативного показника з рівнем повної собівартості гречки, величина якої, у свою чергу, визначається розміром виробничої собівартості. Вирішальне значення в механізмі формування відмінностей у собівартості гречки має рівень ресурсозабезпеченості її виробництва, що є перспективою подальших розвідок.

Бібліографія

1. Бойко В.І. До проблеми виробництва круп'яних культур в Україні /В.І. Бойко, О.А. Козак. — К.: ННЦ ІАЕ, 2011. — 48 с.
2. Камінська А.І. Проблеми формування та розвитку ринку круп'яних культур в Україні/А.І. Камінська//Економіка АПК. — 2011. — № 8. — С. 42–48.
3. Кучер А.В. Зональні відмінності в інтенсивності виробництва гречки/А.В. Кучер//Економіка

- АПК. — 2011. — № 9. — С. 53–60.
4. Кучер А.В. Концентрація виробництва гречки/А.В. Кучер//Вісн. аграр. науки. — 2011. — № 3. — С. 72–74.
5. Ульяновченко О.В. Зернокруп'яне виробництво як важіль підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств/О.В. Ульяновченко//Агроінком. — 2009. — № 9–12. — С. 9–13.